

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/2 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/2 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/2 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.
a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și Administrația: Strada Măcelarilor Nr. 21.

Se prenumără și la poște și la librării.

În București

primesc abonamente D. C. Pascu, Str. Lipscani 35

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază

Un număr costă 5 ercieri v. a. sau 15 bani rom.

Cu 1-a Octombrie v. 1892

se începe

Abonament nou

la

„Tribuna“.

Abonamentele se fac cu multă lesnătate atât în monarhie, cât și în România prin mandate postale (*Posta-utalvány* — *Post-Anweisung*.)

Se recomandă abonarea timpurie pentru regulata expediție a foii.

Domnii abonați sunt rugați a ne comunica eventual prelungă localitatea unde se află și poșta ultimă; ear' domnii abonați vechi spre ușurare pot lipi pe mandatul postal adresa tipărită dela fașile, în care li s'a trimis diarul până acum.

Administrațiunea diarului

„Tribuna“.

Detestabil.

Trăim în era microbilor periculoși. De sigur însă că mai periculos decât chiar microbul holerei — la tot cazul microb rusinos — este pentru noi Românii bacilul maghiarismului, acel pas greșit al unor învățători ai noștri, care nu s'au sfiit a se amesteca la un loc cu învățătorii maghiari, aceste instrumente oarbe, acești agenți fanatici ai șovinismului. păcătoș maghiar.

Noroc că acest microb nu s'a arătat decât izolat pe corpul bravei noastre învățătorim, și s'a ivit anume pe acolo, de unde adesea ni-au venit sciri triste: în comitatul Aradului, această Danemarcă putredă a românismului, unde membri ai consistorului sînt băgați în coteț, ba bătuți chiar în biserică, atât de mult prin atitudinea lor nedemnă au demoralizat pe poporeni.

Cetitorii noștri încă din anul trecut au aflat că doi învățători de acolo, amici de chef cu Ungurii, pentru a se arăta întru toate „distinși“, s'au înscris ca membri la „Reuniunea învățătorilor maghiari din comitatul Aradului“.

I-am dogenit cum trebuie pe acești rătăciți. Se vede însă că chiar gloria

de herostrat ademenesce pe unii slabi de duh, căci nu ne putem explica din ce altă cauză s'au găsit și anul acesta învățătorii români care se participe la adunarea generală a învățătorilor maghiari, care sub pretext că fac pedagogie, n'au adus decât cele mai detestabile imnuri întru mărirea maghiarismului, ce — ție ei — trebuie să iee la sine și pe Români.

Nu scriem aci numele acestor oi rătăcite. Nu, pentru-că unii dintre învățătorii rătăciți sînt încă de toată speranță, ear' pe alții îi scim zăpăciți. Întrebăm numai:

Cui cred ei a face servicii, amestecându-se între țărițele maghiare? Ce câștigă ei, orice speră să câștige din contactul cu învățătorii maghiari infumurați, bădărani și rău crescuți, și mai presus de toate șoviniști cu toții? Nu le arde obrazul, asistând la o adunare unde limba și poporul românesc este hulit, luată în bătaie de joc, unde tot ce noi avem distins, este insultat? Nu simt oroare vădându-se în mijlocul unei cete de rabiști, care jură moarte la tot ce nu este maghiar, a căror vecinică preocupare e să facă Unguri din Români? Nu s'a revoltat în ei simțul de onoare, simțul demnității naționale, când și anul acesta adunarea generală a enunțat ca principiu că educațiunea separatistă confesională și națională română este un atentat în contra culturii maghiare pe care ei, membrii reuniunii învățătorilor maghiari, trebuie să o răspândească? Când știut este de toată lumea, că ei, învățătorii maghiari, unelte mârșave ale șovinismului scelerat, atentează la limba și naționalitatea noastră.

Cum nu au avut apoi curajul și inima ca cel puțin să părăsească sala, când se aduceau laude unui păcătoș notar din Șiclen, comună curat românească și foarte bogată, pentru-că în chip infam uneltesce în contra școlii confesionale de acolo, voinde să o prefacă în școală comunală-maghiară?

Eată întrebările ce ni-se sugerează trecînd în revistă cele petrecute la Arad. Noi mai sperăm ca cel puțin unii dintre cei rătăciți să revie la calea cea bună. Să se convingă că n'au ce căuta acolo unde moarte s'a jurat la tot ce nu e maghiar, că nimic folositor nu pot să câștige într-o reuniune străină de idealul neamului nostru românesc, că e rusine, e mai presus de toate detestabil să contribuie cu banii sei la susținerea unei asociațiuni nefaste pentru școlile românești.

Ne place a crede că cei pocăiți se vor opri din drumul rusinos, se vor inocula din sentimentul poporului pentru a distruge microbul maghiarismului.

Ear' dacă nu, urgia și scârba poporului român le va fi răsplata pentru atitudinea lor detestabilă.

Violențele maghiare la culme. „Gazeta Transilvaniei“ (nr. din 11 Oct. n.) primește despre decursul sinodului protopopesc al Pogăceleii următorul raport:

„La 27 Septembrie n. c. a fost convocat în comuna Moiaș sinodul protopopesc al satului Pogăceleii. Amăsurați usului, preoții se adunară mai întâiu la biserică, unde se oficiă și un parastas pentru răposatul metropolit Vancea. Aci preoții au fost urmăriți de un Jidan și de un notar maghiar, pe care solgăbirul Katona Domokos îi trimise în biserică în timp ce el — solgăbirul — se postă la ușa bisericii asistat de un sergent de gendarmi.

După ieșirea din biserică preoții se adunară în școală la sinod. Solgăbirul însă, încă până a nu se deschide sinodul, se prezentă în mijlocul lor și-i provocă ca în timp de cinci minute să părăsească școala și să se împărăscie. La întrebarea protopopului că ce drept o face aceasta, solgăbirul eși repede din sală, se postă lângă sergentul de gendarmi care era la ușa, și printr'un fluier dete signal la alți patru gendarmi, aduși de dînsul în comună.

Acum preoții români fură siliți să părăsească școala, și însoțiți de solgăbiru și de cinci gendarmi se duseră la casa parochială. Aci, după mai multe stăruințe, volnicul solgăbiru s'a „îndurat“ a concede ținerea sinodului, dar' numai pe timp de o oră și numai în prezența lui și sub paza gendarmilor, ce erau postăți la fereastra școlii. Astfel din cauza scurtimii timpului, preoții nu 'și-au putut împlini agendele lor sinodale.

Nici chiar prânzul ce a urmat după acestea în casa parochială nu s'a putut lua fără asistență de gendarmi. Solgăbirul ungur nechemat și neinvitat de nimeni, se aseață la masă, pe sergentul de gendarmi îl reținî în curtea parochială, ear' pe ceilalți patru gendarmi îi puse la pândă în comună.

Administrația jidano-maghiară se întrece în violențele contra Românilor ea pe sine, ear' indulgența cercurilor conducătoare bisericesci, care îngăduie ca solgăbiru și gendarmii să înainteze până la sanctuarul altarului, pare a fi fără margini.

tesce întrebarea. — Două nouă rochii de bal deodată, asta ar fi ceva cam mult pentru pungea mea atacată.

— Ah, biata fetiță! — se vaietă bătrâna femeie.

— Da, lucrul ăsta a costat multe lacrimi! — oftează mama. — Însă rîndul viitor o să meargă Lucia, și Elenuța rămîne acasă!

Elenuța sta dinaintea oglinzii și strimba la această profeție resalată-i gurii.

Tatăl dă zor de plecare; scopul visitei — ca bunica să-și vadă nepoțica în rochie de bal — era îndeplinit. Bătrâna femeie își însoțese oa-peții până la scară, apoi se întoarce în cameră, pune abajurul pe lampă și-și reia lucrul întrerupt. Dar' acum lăsa dînsa mai adese ca mai înainte croșeța să se odihnească, murmură câteva cuvinte și dă din cap, încât înălțările bucle se clătinau în giurul frunții.

Deodată se ridică, merge la fereastră, șterge aburii de pe geamuri și privește afară în noaptea umplută de nămeți alburii. Apoi se aseață din nou în fotoliu; dar' cu liniștea, cu bucuria tăcută pentru lucrul ce isprăvisse. Apoi zîmbesc și dă din cap, ca-și-cînd 'i-ar fi venit o idee bună. Își înfășură repede lucrul, se ridică și pune mîna pe clopoțel.

Să stee acasă! Asta este o treabă tăcută și tristă pentru o tină fată. Aci șede una în camera singuratică la lampă, avînd gherghelul în mîinile-i tremurătoare. Lăna 'i-se face noduri-noduri și nu vrea să străbată pînza. Și desemnului modelului îi dispăre dinaintea umedilor ochi.

Românii și Maghiarii.

II.

Cestiunea naționalităților în faptă s'a adevărit ca cestiune militară, cestiune de basă a operațiunii militare. De atunci mai ales bărbații de stat ai Ungariei s'au ocupat cu stăruință de ea, ca cestiune cardinală, dela a cărei norocoasă rezolvire atîrnă viitorul patriei.

În detail a studiat-o din punct de vedere teoretic și practic baronul Eötvös József în broșura: „A nemzetiségi kérdés“.

Interesant este a pune în fața curentului șovinistic și a ideilor pusilanime ale politicianilor maghiari de astăzi, vederile profunde ale acestui bărbat de stat în cestiunea naționalităților din Ungaria.

Eată ce dice într'un loc baronul Eötvös în broșura sa:

„Mișcarea naționalităților nu este rezultatul unor agitațiuni meșteșugite, nu este luptă pentru nise principii teoretice ori contra unor gravamine imaginare, ci urmarea firească a dezvoltării noastre de pînă acum, deoarece scopul întregii mișcări nu este decât ca principiul libertății individuale, pe care încetățenirea mai nouă îl recunoaște ca basă a tuturor relațiilor noastre, să fie aplicat și la naționalități. Astfel de mișcare nu se poate opri la forță, în toamă cum nu se poate molcomi prin eventuale concesii. Chiar dacă vom face abstracție dela greutățile ce ar fi legate de o administrațiune centralizatoare severă, acele concesii de care s'ar împărtași națiunea maghiară, ar asigura oare statul ungar?”

„Să presupunem că cei mai înfocați aderenți ai acestui principiu ar afla de drit aceste lucruri. Legislațiune, a cărei majoritate să aibă putere neșturmă în aducerea hotărîrilor referitoare la lucrurile publice, administrație, care s'a întemeiat după cele mai severe principii centralizatoare, ear' majoritatea legislativă se inspiră de cele mai calde dorințe pentru supremația națiunii maghiare, ear' administrația întreprindează toată puterea ce-i dă mecanismul unei administrațiuni centralizatoare în favoarea Maghiarilor; — oare ce am ajuns prin aceasta? Putem să ajungem acolo, ca să împedecăm mișcarea liberă a naționalităților în comune și la comitate, aceasta amînuind vocile, de care unii în prezent se tem atât de mult; putem să ajungem ca întregul învățămînt fiind concentrat în mîinile guvernului.

lui, acesta să fie folosit înspre dezvoltarea limbii noastre, dar' ca diferitele naționalități să-și peardă conștiința națională, ca ele să nu se mai animese pentru națiunea lor, — aceasta pe așa cale și așa chip nu se poate ajunge, după-cum nu au ajuns-o nici alții, care au încercat să se folosească de aceleași mijloace față cu Maghiarii; și rezultatul la care ne putem aștepta nu este decât ca mișcarea care a fost oprămată în viața publică să devină în taină tot mai intensivă, ear' dușmănia ce există aci contra limbii maghiare o să se schimbe în dușmănie contra statului maghiar și contra unității patriei.

„Dacă deci cestiunea naționalităților amenință cu pericol patria și în adevăr există factori puternici, care lucrează la desmembrarea ei; dacă puterea de atracție ce s'a provocat, pentru-că aceea nu este rezultatul agitației meșteșugite; și atunci pașii prin care pretensiunile unor conducători ai mișcării s'ar molcomi, ori amușirea în chip artificial a nemulțumirii ce există în spirite: nu are să pună capăt acestei mișcări!...

„Idea de naționalitate din chiar firea ei nu este o idee revoluționară, ba întrucît în mare parte ea se bazează pe istorie și este în legătură intimă cu moravurile poporului, ea tinde chiar în direcție contrară, și dacă în prezent am observat altminterlea, cauza este a se căuta singur numai în atitudinea ce unele state au observat față cu naționalitățile, pășind dușmănos contra lor, cu toate-că în decursul veacului present lor le poate mulțumi că s'au putut susține. Așa s'a întemplat și arie să se întemple negreșit și în patria noastră; și dacă în numele unității țării o să ridicăm pretențiuni de acelea care pe diferitele naționalități le opresc în dezvoltarea lor, dacă uităm că oamenii mai ușor suportă cele mai mari nedreptăți decât stări de lucruri care le căgunează neplăceri mai mici, dar' continue, și lînice; și astfel o administrație vexatorie deșteaptă mai multă antipatie decât cel mai mare despotism; dacă influența ce această idee în prezent exercitează asupra a milioane de suflete va fi ignorată, ori că plecînd dela presupunerea că este compatibil cu unitatea statului întemeind constituțiunea noastră în contradicție cu sentimentele naționalităților: aceste sentimente ca și pînă acum, așa și de aci încolo amenință cu primejdii viitorul nostru. Tot atât de sigur este și aceea, că în măsură ce am dovedit satisfăcute pretenziunile naționalităților, că existența statului nostru nu periclitează existența diferitelor naționalități, ci le cheșăduiesc o dezvoltare liberă, pretinsa primejdie a noastră devine sigură.

FOIȚA „TRIBUNEI“.

Oaspele târziu.

— Novela —

de

Ludovic Ganghofer.

Lampa cea înaltă, al cărei glob era acoperit de o mătăș albastră ca abajur, arunca o lumină dulce asupra mobilei străvechi din camera cea mică și bine încălțită. Slab schinteiau pe pereți ramele aurite dar' deja șterse ale portretelor de familie, ale căror fețe luciau întru o paliditate spălăcită de pe pînza sa închisă. De pe o columnă de marmură săpată ticăsece pendula unui ciornic; lângă sobă pe o perină de catifea învechită, toarec un cotoi de Angora; și ușor năbușit, ca dintr'o depărtare mare, se aude la ferestri șgomotul stradelor de jos.

La masa cea rotundă ce se afla în mijlocul camerei și era acoperită cu un acoperiș roșu cu proderii albe de ațică, ședeau într'un fotoliu de modă veche o femeie în vîrstă. O rochie neagră acoperia făcînd o mulțime de cute corpul cel obosit și slabănog, și mîinile cele slabe, care erau ocupate cu o croșetare, tremurau la lucru; cu toate acestea peste brădații obraji ai feței celei subțiri și atrăgătoare, se afla ca o floare toamnătică a sănătății, o roșeață fină, și sub fruntea cea albă mărginită de două bucle argintii luciau doi ochi clari și schinteietori. Cu atențiune erau îndreptate privirile acestor ochi la virful mișcător al croșetei și totuși părea a mai vedea ceva; aveau o expresiune atât de cu-

rios visătoare acesti ochi, și la cele două extremități ale subțirilor buze juca un suris atât de fin...! Din când în când lăsa moșneaga să-și cadă mîinile în poală și își răzima de spatele scaunului înălbitul ei cap; apoi îi cădeau privirile pe un părete; părea a vorbi cu portretul căruia îi da din cap și îi zimbă — pînă-ce oftînd își ridica din nou mîinile și începea să croșeteze...

Afară se trage clopoțelul; se aud pași grăbiți, trîntirea ușii de intrare și voci pe scară. Acum se deschide ușa camerei și o servitoare, ținînd o luminare aprinsă într-o mână ridicată, strigă: „Uite-i cî vin, vin!“ apoi dispăre din nou.

Bătrâna femeie se ridică, ia abajorul de pe lampă și voesece să meargă la ușă. Dar' deja îi zboară în față un nor alb de tulf, din ale cărui cute fine și parfumate eșia un tîner și frumos cap de fată, cu umeri rosalii și cu brațe rotunde. O îmbrășisare furtunoasă, o sărutare șglobie, apoi se întoarce norulețul cel alb în cerc și o rădătoare voce arginție întreabă: „Îți plac, dragă bunico? Sînt frumoasă? Am aspect frumos?“

Da, Elenuța, par'că să te soarbă cineva! Astă-seară o să faci o adevărată pustiire între tinerele inimi de bărbați. Dar' spune... ochii bătrânei privește căutător spre ușă, unde rămîne Lucia?

Părinții fetei intră în cameră; tatăl îmbrăcat cu un frac ce deja devenise cam strîmt la piept, mama cu o rochie de mătăș reparată.

— Lucia? Ea trebuie să stee astăzi acasă — dice tatăl, când bunica își repe-

Ear' o greșeală! Oftînd singuratică își scutură capul, ca-și-cînd ar vră să risipească ou forța gândurilor turburătoare. Își șterge ro-pede ochii și începe să desfacă din nou cusăturile greșite. Lăna se desfăce și se rupe... năcăjită aruncă singuratică gherghelul la o parte, se razimă cu amîndouă mîinile de masă, și acopere fața și suspină, încât tînerul și sveltul-i corp tresare și tremură ca un pomîșor, al cărui trunchiu e lovit de topor.

Mult timp ține aceasta... în fine lacrimile îi seacă. Nu se scoală însă, numai puțin își ridică fețișoara umedă și își lasă obrajii cei aprinși să cadă din nou pe brațul cusăturii; visătorii îi privesc în gol ochii cei înotători... rîndurile-i pline de dor se prefac în chipuri, vede sala de bal strălucitoare în lumina schin-teietoare a luminărilor, aude violinele chiuind și flautele cîntînd... ce virtegiu de sonuri și de colorii, de voci rădătoare și de fețe vesele! Între toate aceste fețe e una... una! Pe aceasta o vede dînsa earăși și earăși. Însă aceasta nu privește de fel veselă... singura tristă între celelalte fețe pline de veselie! Și cu ce nerăbdare rod dinții buzele și tremurătoarele degete învîrtesc șficioasă-i bărbuță! Și earăși și earăși îi fug ochii spre ușa deschisă a salonului... ochii ăștia frumoși și dulci!

Singuratică oftează adînc, și acum uite-o că chiar zîmbesc. Nu mai vede nimic, ci numai acești ochi frumoși și dulci. Și nici nu aude nimic... nu aude că afară la ușă bate, că cineva intră în casă, că ușa camerei se deschide.

— Lucico!

Dînsa zîmbesc și nu se mișcă.

— N'auți, Lucico!

Atunci sare în sus și face ochii mari de mirare. „Bunicuțo!“ Și aleargă de gîtul bătrânei femei.

— Dar', bunicuțo! Cum de mai vii la noi? Noaptea atât de târziu!

— Viu la tine, tu sărăcuță cenușotcă, și vreau să-ți țin de urit!

În ochii Luciei se ivesc lacrimile; și dînsa tot zîmbesc.

— Ian uită-te — îi dice bunica și pune un pachetel pe masă — uită-te ce 'ți-am adus. Cu băgare de seamă scoate dînsa: prăjituri fine, diferite mezeluri... și o sticlă cu esență de punctiu!

Aide numai, acum să ne punem pe traiu, apoi să ne apucăm de vorbit și în fine să ne binecuvîntăm cu o mică amețală... rău așa! Dică ei ce vor vră, când vor veni acasă! Eu sînt numai curioasă cine o să fie mai vesel și mai bine dispus... ceialaltă... sau noi!

Un șfertelet de cîias și punctiu aburia pe masa pusă. Bătrâna femeie și tinăra fată ședeau una lângă alta, ciocnau cu păharele și vorbiau multe și mîrșune. Ce veselă se făcuse bunica! Povestea o bazaconie după alta, încât Lucia nu mai putea de ris. Nu e așa Lucico? Și acasă e frumos! Ori creți tu, că cei dela bal petrec mai bine decât noi? Lucia dă din cap; risul însă 'i-se oprește și noi nori îi trecu pe frumoasa-i fețișoară. Bunica nu observă; ea își pusese mîinile în poală și privia zîmbind înaintea sa, ca cufundată în gânduri visătoare. În odaie se făcuse tăcere adîncă, numai din când în când trosnia focul în sobă.

Atunci Lucia oftează, și bunica își ridică privirile în sus, ca-și-cînd s'ar fi deg-

ranța viitorului nostru, și greutatea contra căror luptăm se întorc contra dușmanilor nostri, și învingerea acestor greutăți și pentru dinșii n'are să fie cu nimic mai ușoară decât a fost pentru noi.

Pentru a pune capăt neînțelegerilor ce au provocat în statul nostru, cestiunile naționalităților, ba pentru ca sentimentele naționalităților să devină cele mai sigure garanții ale statului și libertății noastre nu este de trebuință decât ca: în loc de visuri strălucite să avem în vedere realitatea situației noastre și să renunțăm la dorințele a căror realizare — dându-ne serios seama de situația noastră — trebuie să recunoaștem că este peste putință. Alegerea este în mâinile noastre.

(„A nemzetiségi kérdés”, írta Bárd Eötvös József, p. 127, 135—9).

Armata comună și delegațiunea ungară.

În comisiunea pentru armată a delegațiunii ungare de mai mulți ani se petrec lucruri care tradează tendința hotărâtă a soviniștilor de a înainta către armata maghiară independentă. Spre acest sfârșit devin tot mai îndrăznești în pretenziunile lor de a maghiariza instituțiile și instrucția în partea ungurească a armatei. Aceasta s'a vădit cu deosebire din desbaterile urmate în comisiune în ședințele dela 7 și 8 I. c. Aici ministrul de război a fost aspru atacat de soviniști, care au mers atât de departe încât într-o cestiune, în aceea a academiei militare ce voese să se înființeze în Ungaria, l-au majorizat cu votul lor.

În cele următoare dăm un raport despre rezultatele de căpetenie ale desbaterilor din ședințele amintite:

Nu numai delegații opoziționali, ci și cei guvernamentali cu referentul Rakovszky în frunte, au criticat aspru bugetul ministerului de război. Cu deosebire sporirea sistematică a cheltuielii permanente și trecerea peste creditele votate au nemulțumit pe delegați. Dar' și mai mult l-au nemulțumit, că ministrul de război nu li-a dat răspunsuri satisfăcătoare la rezoluțiunea ce au votat în sesiunile trecute. Aceste se rapoartă la pretenziunea Maghiarilor de a se înființa a treia academie militară în Ungaria și la pretenziunile lor în privința limbii maghiare, în care se plâng că ministrul de război le arată prea puțină atenție.

Ministrul comun de război, baronul Bauer a combătut într'un discurs ager obiecțiunile diferiților delegați opoziționali și guvernamentali, după care bugetul a fost votat în prima citire. Dar' în desbaterea generală asupra răspunsului ministrului la rezoluțiunile delegațiunii s'au schimbat lucrurile. Anumit în afacerea academiei militare ministrul a luat de două-ori cuvântul și a demonstrat, că academia militară din Wiener-Neustadt satisface deocamdată și pentru viitor trebuințele armatei, ca corpul ofiteresc mai ușor se poate întregi din sucrescența școalelor de cadeti și că înființarea unei noue academii, care reclamă cheltuieli de 5 milioane, depinde și de la învoirea celorlalți factori. Cu toate aceste majoritatea a votat în

contra ministrului și câtorva membri ai casei maghiare o rezoluțiune propusă de Hegedűs de cuprinsul că „ministrul are să facă toate pregătirile pentru înființarea unei academii militare în Ungaria.”

Delegatul opozițional Beöthy a propus apoi o rezoluțiune, ca limba de propunere a academiei să fie cea maghiară și cheltuielile ei să fie puse deja în bugetul anului viitor. Această rezoluțiune a fost respinsă de majoritate. Mirare!

Aceste s'au întâmplat în ședința dela 7 Octomvrie. În cea dela 8 Octomvrie a terminat apoi desbaterea asupra răspunsului ministerial la rezoluțiunile. Răspunsul la rezoluțiunile despre echipamentul armatei, despre procurarea remontelor și despre locurile de bursieri în institutele militare au fost luate spre știință fără discuțiune. Relativ la instrucția limbii maghiare în școalele militare a avut loc o discuție mai agitată. Spre mulțumirea soviniștilor ministrul de război a declarat, că în toate școalele militare de pe teritoriul Ungariei instrucția limbii maghiare este obligatorie și peste tot în toate școalele militare din monarhie este dat privilegiu elevilor ca să învețe limba maghiară. Și mai satisfăcători au fost soviniștii de declarația ministrului că el consideră fiecare regiment de unguresc, ale cărui cadre se întregesc din teritoriul unde limba maghiară este limbă de stat. Mai era o rezoluțiune, prin care s'a hotărât ca autoritățile militare să primească dela cele maghiare și dela privați acte scrise în limba maghiară și să le rezolve tot în limba maghiară. Ministrul a răspuns la aceasta că autoritățile militare din Ungaria s'au conforma, ear' cele din Austria nu s'au putut conforma totdeauna, fiindcă le lipsesc puterile de lucru care se scie unguresc. Acest răspuns nu a mulțumit pe soviniști care pretind ca toate autoritățile și comanda militare din monarhie să scie unguresc. În fine după desbatere mai lungă s'a primit propunerea delegatului Szell cu amendamentul lui Wahrman de cuprinsul, ca autoritățile militare să rezolveze în limba maghiară actele maghiare, dacă nu se poate altcum, pe calea comandelor cercurilor de întregire de pe teritoriul autorităților sau al privaților dela care a venit actul.

Relativ la rezoluția despre voluntarii de un an, sau mai bine de doi ani, delegațiunea a luat spre știință răspunsul ministrului, că în privința aceasta nu s'au ivit încă plângeri, prin urmare sistemul se confirmă a fi bun.

Suspendarea dlui Dr. V. Lucaciu.

Un preot fruntaș ne scrie din Sălajiu cu data 7 Octomvrie n. următoarele cu privire la atitudinea ce trebuie să iei preoțimea din acele părți față cu actul de suspendare nelegal săvârșit contra preotului Dr. V. Lucaciu:

Situațiunea ce ni-s'a creat prin suspendarea din oficiu preotesc al parohului Șișescilor dl Dr. V. Lucaciu pe de o parte imbracă o față mai serioasă și plină de griji

pentru tot Românul ce-și iubese legea și națiunea.

Această afacere, cum apare evident din declarațiunile făcute în public de către însuși parohul suspendat, a fost provocată de către episcopul diocesan nu atât din motive ecleziastice, cum se afirmă în decretul de suspendare, ci mai mult la presiunea puterii politice, care ca să-și poată ajunge scopul mai negat întru nimicirea unuia dintre cei mai aprigi și mai sinceri apărători ai cauzelor noastre publice, a avut lipsă de un precursor spre a desarma pe oșteanul viguros chiar când în focul luptelor cumplite părea, alături cu tovarășii sei neînfricați, a ajunge la întocmirea terenului bine dispus, de unde să constrângă pe inimic a recunoaște că legea și adevărul pe a noastră parte este — dreptate trebuie să ni-se facă. Acest precursor care prin actul amintit a prevestit lumii că nesocotesc și cea mai elementară lege a obligământului de părinte față cu fiul, a fost însuși episcopul preotului Lucaciu, părinte al celui mai bun fiu, care onoare l'a făcut și lui și conștientului său.

O lună de zile este de când așel decret episcopesc a turburat și turbură crescând pacea credincioșilor în această dieceșă, și ca unul care m'am convins din intuițiunea proprie pot să afirm că poporul din Sălajiu, care pe Lucaciu îl cunoaște ca de acasă, nu este putere omenească să-l poată liniști până când nu vor scia că l'a făcut dreptate, fiind repus earăși în funcțiunile sale preoțesci.

Popor și preoțime sunt deopotrivă amărâți și indignați pentru actul acela, făcut într'un moment nefericit.

Și cu drept cuvânt.

Poporul se simte vătămat în conștiința sentimentelor sale de stimă, iubire și recunoștință față cu cei ce se luptă cu desinteresare întru apărarea cauzelor sale bisericesti și naționale, ear' clerul diocesan este vătămat în imunitatea demnității sale preoțesci, când unul dintre conștientii săi, fala și mândria preoțiunii diocesane, provădat cu investitura de paroh, este suspendat din oficiu mai înainte de a l'ise face lege, cum pretinde canonul relativ la suspendarea preoților care au dat viață spre aceasta. Unde mai rămâne dreptul cetățenesc al preoților? În exercitarea căruia nici o lege, nici un canon bisericesc nu-l poate împedea, din contră acest drept l'i garantează legile țării ca și ori-cărui alt cetățean.

Am șis, o lună este de când această stare de lucruri dureroasă amărăce pe toți Românii de bine și pe noi preoții diocesani, cei mai de aproape atinși prin suspendarea lui Lucaciu, făcută fără temeiul suficient, putem oare tăce și mai departe? Să stăm cu mâinile în sin văietându-ne ca babele când arde casa, că cei mai harnici dintre noi în loc de remunerațiune cuvenită pentru virtuți nobile sunt batjocoriți, persecutați și huiduiți de însuși părințele care cu exemp' vrednice de imitat ar trebui să premergă? Ei șis, și cu mine mai mulți, că nu.

Relele ce pot să inunde peste biserică și națiune din acest incident — Lucaciu e numai pretext, — întunecimea nimbului autorității episcopesci și preoțesci ce se prevede a rezulta din acest caz dureros, ne conștient moralmente, ni-se impune datorința a ne ridica glasul care se răsună din toate colțurile acestei dieceșe, nu în formă ca să ne poată cineva face reproșuri de nesubordinațiune

datorită, ori că am voi să răsărăm contra episcopului diocesan, glasul nostru să fie expresiunea iubirii fierci, dar' totodată un protest energic și cu bărbăție față cu actul întemplat în împregiurări atât de critice pentru noi și față cu cel mai activ, mai luminat și mai moral dintre preoții dieceșei noastre.

A discuta în meritul acestei cauze binevenite sunt conferențele tractuale preoțesci, dar' a aduce o deciziune mai cu temei și mai de valoare, cel mai potrivit ni-se îmbeie sinodul vicarial.

Ținerea unui sinod, sau cum se șis mai bine: Conferența vicarială este prevădută acum de două-ori, pentru care încă în primăvara anului trecut au fost aleși membri din toate protopopiatele Sălajului.

Cum șis deja toate formalitățile pretenșe la ținerea acestui sinod sunt puse în ordine, nu mai restă decât convocarea aceleia, abia doară,

considerând că afaceri bisericesti, școlare și preoțesci, pretind imperios ținerea acelu sinod;

considerând că afacerea suspendării lui Dr. Lucaciu încă numai acolo o putem discuta potrivit:

În numele mai multor conșcientii preoți sălajeni, rev. domn vicar foraneu al Silvaniei este rugat cu onoare a convoca conferența vicarială cât mai în grabă.

Un preot.

Din Sângeorgiu-român primim cu data 29 Septemvrie copia adresei trimise de acolo dlui Dr. V. Lucaciu. Eată textul acelei adrese:

Iubite Dle Lucaciu!

Subscrișii în numele întregului popor român de aici, cu durere în suflet desaprobam fapta episcopului nostru Szabó, și a consistoriului său față cu suspendarea D-Tale, care cu putere de atlet ai combătut fariseismul în biserică și sovinișmul în politică, apărând cu bărbăție și abnegațiune interesele noastre vitale și de o parte și de alta.

Fii sigur, Preaînalt Domnule, că inimile noastre au fost de când ai început a lupta pe arena publică, sunt și vor fi nedespărțite de D-Ta, în ciuda tuturor uneltirilor dușmanilor nostri.

Și ceea-ce spre mângăiere putem să-ți șisem și dorim este: ca în biserică noastră să răsără apostoli, ear' pe câmpul vieții noastre naționale generale, cât de numeroși asemenea Ție, ca așa cu toții să putem ridica și ține: falnic, sus și tare stindardul credinței și naționalității noastre!

Peară renegații și trădătorii!

Trăească Drul Lucaciu!

Ioan Par. Pop, membru în delegația vieneză; Maxim Halits, Ieremie Șorobetea, moșier; Dr. Mondă, Mihail Domide, Vartolomeu Șorobetea, proprietar; Ioan Șohoica, Iovu Lupoaie, maestru; Ștefan Utales, Alexandru Marcuș, Ioan Marcu, Leon George, Alexandru Cosma, maestru; I. Spaimoc, Alexandru Onea, Ioan Mecic, Dionisie Istrate, Alexandra Strangue, Nechita Ciociu, Maxim Tahisin, Vasile Moldovan, David Ciocan, Grigorie Romanes.

Despre adunarea preoților din tractul Băii-Sprie cu privire la afacerea Lucaciu și despre atitudinea protopopului Papp primim din Baia-mare cu data 8 Octomvrie următorul raport:

După-cum s'a amintit în unul din nr. „Tribunei” preoții din tractul Băii-Sprie se vor aduna spre a lua ceva hotărâre față cu cauza contratrelui lor Dr. V. Lucaciu, care prin intriga oamenilor reușicioși a fost lipsit din oficiu. După-cum „mi-s'a spus această convenire deja s'a și ținut în 6 I. c. în parohia Dumbrăviței, în care și tot în această afacere au convenit învătători din cercul Băii-mari în comuna Teuți-de-sus. Din aceste conveniri atât a străbătut la cunoștința publicului, că preoții vor arăta înaintea episcopului cine a fost Lucaciu ca preot și ce activitate a dezvoltat în cele spirituale și materiale ale credincioșilor săi cât și a poporilor din tract. Ear' învătători vor arăta pe marele Mezenat al lor ca pe părintele cel adevărat, care l'a spriginit atât la împlinirea chemării lor, cât și în cele materiale. Din aceste conveniri Lucaciu va primi adrese de simpatie și aderență.

Când s'a decis la acest pas preoțimea tractuală care dimpreună cu fratele lor a luerat pe terenul lor destinat, n'a făcut nici mai mult nici mai puțin decât datorința. Aceea nimenea n'a putut trage la îndoaie că ei îl cunosc mai bine, așa cuvântul lor este cel mai ponderos din punct de vedere canonic, încât și la eventuala cercetare ei trebuie să fie întrebați ca martori. La tot cazul așa sperăm că informarea aceluia va lămurii deplin și pe episcopul Gherlei, și așteptăm cu multă nerăbdare să cunoaștem textul acelei scrisori.

Mai interesant este a scia ținuta protopopului Papp Pista față cu convenirea preo-

ților din tract. După-cum „mi-s'a șisotit preoții ar fi dorit foarte ca la această colegială convenire la tot cazul să fie de față și dînsul, ca așa sub presiul lui să se facă hotărârea în afacerea lui Lucaciu. Deci preoțimea s'a înțeles între sine așa ca fiecare să l'invite separat, da de cumva dintre dinșii va fi careva grata persona și va da pond învătării, ear' de altă parte de sigur ca să vadă că urii sunt în eugete urii în simțiri. Majoritatea l'a invitat în scris, ear' unul ca mai de aproape și încâtva prieten la casă l'a invitat în persoană, abstrăgînd dela ori-ce treburi personale, a creșut că protopopul va sprigini idea, precum datorința avea să facă aceasta, de n'ar fi fost dînsul vîndătorul. Îndată-cel preotul de sub întrebare între altele l'a descoperit în această afacere îl cercetează, ca să se înfășoaze la sfătuire colegială ca pe confratele Lucaciu să-l arete la episcop ce păstor sufleteș a fost. Abia au mai putut aștepta să finească cu invitarea respectivului și a început dînsul orația protopopescă în stilul următor:

„Eu se apăr pe Lucaciu, nici când, voui lucra din toate puterile mele să-l scot din societatea omenească, cât și pe cei de un principiu cu dînsul, că este mai rău ca un dinamitar și anarhist, aceasta așa o șis de a duce la eunoscința celorlalți”. Preotul de sub întrebare s'a și ținut de datorința a înconștința pe ceilalți, că de ce opinione este protopopul față cu cauza lui Lucaciu, că ce opinione și-au format respectivii și că ce cură radicală vor întreprinde pentru asemenea expresiuni diavolestice nu se șis. Una însă se vede că pismașul este șisget și dă urlet de desperare, îl uide pe bietul om veninul. Pe Șisn mustrarea conștiinței îl roade și merge orbiș cătră abis, nu vede căderea grozavă și că deia este derutat deplin, așa ca săracul dînsul s'a scos deja din societatea oamenilor, și ar trebui să pască 7 ani ca apoi va pute fi ispășit din păcatul ce l'a făcut. Prin suflarea „l'a luptă unde l'a condus pisma și invidia, și-a agonisit disprețul tuturor Românilor și va trebui să umble ca sobolii pe sub pământ în neagra întunecime a păcatelor sale.

Impotentul care nu șis face decât rău, și în momentele cele mai sârbătorești ale confrăților săi pășese cu atăta nerușinare la lumina cu amenințarea miserabilă.

Prin aceasta ni-s'a recomandat deplin cine este dînsul pentru Români, care se nutrește cu prescură românească și face la intrigi contra intereselor vitale ale acelu popor care îl susține, atăsa deia a și Șisun că țeranul nostru din giur îl cărie și pe ulii, a ajuns a fi buha disprețului general.

Apoi că puțină minte poate purta și de acolo se dovedește, că prin ținuta sa diavolească a dărimat și viitorul familiei sale, pe care o înmormentează de vie.

De altă parte se expune însuși cu atăta nerușinare contra luptătorilor adeverați și, Doamne, amară răsplătă va ave, chiar așa a pățit-o ca vîrul seu Ziga din Ferneziu, a cărui pîne încă a fost denunțarea, dar' pe dîndu-și totă onoarea înaintea Românilor îl disprețuiesc și Ungurii ca pe un ne-trebnic.

Săracul, vorbește de dinamitar și anarhist, și ambele aceste însușiri sunt aproape de dînsul, vîrul lui speculează cu atare materie, apoi că anarhist este faptele lui il dovedește, au doară n'a provocat dînsul prin falsele denunțări anarhia din tract?

Au doară nu dînsul umblă după poporul din parohia lui Lucaciu a înștrăina pe acela de adevăratul său păstor, oare nu dînsul voese a lăși neascultarea și ura, cine lucra a conturba ordinea socială, acela este anarhist. Spre acest lucru și-a arătat deplin inclinarea nevrednicul protopop, prin urmare anarhist este. Însă se o șis că aici în acest giur n'are teren la principile sale stricăcioase, să-și pună merinde și să se depărteze de bunăvoie, că încă de acum înainte se va face tabloul fărădelegilor lui, să șis dle protopop că te-ai prăpădit!

Judecătorul.

CRONICĂ

Seire parlamentară. Comisiunea judiciară a camerei maghiare a terminat în ședința sa de Vineri, sub presiul lui Alexie Bokros, desbaterea asupra proiectului de lege despre procedura sumarie.

Mutarea delegațiunilor din Budapesta. După-cum se anunță din Budapesta, în cercurile delegaților austriaci se dă expresiune dorinței ca desbaterile mai departe ale delegațiunilor să se țină într'alt oraș bunăoară în Pressburg. Aceasta din cauza epidemiei holerei.

Hymen. Dl Demetriu Cionca, teolog abs. și d-șoara Aurelia Osian invită la cununia lor ce se va ține în Barsoul-de-sus la 23 Octomvrie 1892, 3 ore d. am.

teptat deodată. Cu dragoste mângăie cu mâna capul fetei.

— Uite, Lucio, cine șis pentru-ce e bine că ai trebuit să rămâi astăzi acasă. Aide. . . am să-ți istorisesc ceva!

Dînsa trage pe față la sine și tăcu cîtva timp, zîmbind mereu. — Acum, nu e vorbă, sînt bîtrînă colilie, dar' am fost și eu odată tînărească ca tine, și șis, nu eram de loc urîtă. . . da, da! Și atunci. . . gîndesc-te numai peste trei săptămîni sînt cîinci-deci și doi de ani. . . atunci am trebuit odată să rămân și eu singură de tot acasă, dela un bal, pentru care, cu mai multe săptămîni înainte îmi făcusem diua și noaptea la planuri!

— Îți făcuseși planuri? De ce, bunico? șisotî Lucia.

— De ce? — șisise rîdînd bîtrîna. — Șisreato! Mi-se pare că-ți cam închipuiesc de ce!

Lucia dete din cap.

— Da, ai dreptate! Tu șis. . . că pe timpul acela cunosceam deja pe moșul tîu. . .

— Dînsul trebuie să fi fost în tînereță un bărbat frumos. Această se vede încă din portretul ce atîrnă în camera sa.

— Frumoes? Nu. . . însă bun, cum se cade și fidel, Lucio, și asta este mai mult decât frumoesă. Uită-te. . . că pot să mă gîndesc la moartea lui fără să plîng de loc, asta vine de acolo, fiindcă amintirea la viața sa nu are nici o umbră. Trei-deci și opt de ani am ținut căsnicia împreună și nici-odată, Lucio, nici măcar odată nu ne-am certat.

L'am cunoscut cu ocazia unei excursiuni cu barca, și chiar din primul cîas chipul

lui „mi-s'a întipărit în inimă. Și al meu lui tot așa! Dar' la vorbă nu s'a priceput de loc. . .

Lucia oftează.

— Și cine șis, dacă ne-am fi luat, dacă n'ar fi trebuit să rămân atunci acasă și să nu mă duc la bal. Ei, șis tu, el era acolo și-mi adusesse flori. . . și a așteptat și m'a tot așteptat. . . — Bunica tace și zîmbesc.

— Mai tîrziu „mi-s'a spus adesea că atunci numai de aceea s'a făcut atât de curagios fiindcă nu mă vedea!

— Dar' ce a făcut?

— Gîndesc-te numai. . . șisdeam singură acasă, și mai-mai să-mi scap ochii de plîns. . . și deodată aud cum afară se trage clopotelul. Mă întreb spăriată de tot: cine mai poate veni acum, noaptea atât de tîrziu? Și atunci aud afară o voce care mă face să-mi întrec în inimă fiori de ghiță. Stau țepănă ca un stalactit și nu mai pot nici răsufia. . . și atunci se deschide ușa, și Ioana, bucatăreasa noastră, intră în lăuntru cu un buchet în mână și șisce. . .

Bunica amuțesc și-și ridică, ascultînd, capul. Afară la ușa de intrare se trăsese clopotelul și acum se aușiau două voci în anticameră.

Lucia sărise în sus, tremurînd, cu obraji palizi.

— Copilo! Ce ai — murmură bunica. . .

Atunci ușa se deschide și o servitoare aleargă cu șgomot în lăuntru, cu fața înflăcărată de zel și de bucurie, în mână cu un buchet de rose îmbobocite: